

твом вийшли друком збірники "Давній театр в Росії XVII—XVIII ст." (1923) та "Давній спектакль в Росії" (1928). У першому збірнику, вміщено ґрунтовну програмну статтю П. щодо першочергових заходів і завдань по студіюванню давнього театр. мистецтва. Винятково змістовні розробки П. останніх років: "Новий список "Слова" Даниїла Заточника" (1956) і 4-й том "Досліджень і матеріалів з історії давньої української літератури XVI—XVIII століть" (1962) побачили світ вже після смерті автора.

Тв.: Кукольный театр на Руси // Ежегодник Импер. театров. — 1895. — № 1. — С. 85—185; Малорусские вирши и песни в записях XV—XVIII вв. // Известия Отделения русского языка и словесности. — 1899. — Т. 4, № 3. — С. 869—938; Историко-литературные исследования и материалы. — СПб., 1900—1902. — Т. 1—3; Памятники русской драмы эпохи Петра Великого. — СПб., 1903; Новые данные для истории старинной украинской лирики // Известия Отдел. рус. языка и словесности. — 1907. — Т. 12, № 1. — С. 144—184; "Слово о полку Игоревім". Пам'ятка феодальної України-Руси XII віку // Записки Истор.-філол. відділу УАН. — 1926. — № 33. — С. 1—353; Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI—XVIII в. — М.; Л., 1926—1929.

Лит.: Семинарий Русской филологии при Имп. университете св. Владимира под руководством

проф. В. Н. Перетца. — К., 1912. — 63 с.; Життєпис академіка Володимира Перетца // Записки Истор.-філол. відділу ВУАН. — К., 1927. — Кн. 12. — С. 253—257; Білецький Л. Володимир Перетц: Некролог // Записки НТШ. — Львів, 1937. — Т. 155. — С. 234—238; Гудзий Н. Памяти учителя // Рус. литература. — 1965. — № 4. — С. 167—169; Дзира Я. І. Першовідкривач українських старожитностей, будівничий київської філологічної школи // УІЖ. — 1970. — № 1. — С. 135—137; УРЕ. — К., 1982. — Т. 8. — С. 259; Щербань Т. О. Видатний внесок у становлення української науки: До 125-річчя від дня народження академіка В. М. Перетца // Вісник НАН України. — 1995. — № 1—2. — С. 67—75; Щербань Т. О. Організатор Київської філологічної школи // Слово і час. — 1995. — № 1. — С. 16—21.

Архіви: НБУВ. ІР, ф. 1, спр. 12400—12455; ф. XXVII, спр. 105—109; ф. XXXVIII, спр. 58; ф. XXIX, спр. 1269—1777; ф. 78, спр. 324—325, 1606, 1627, 1641, 2134.

Іконографія: НБУВ. ІР, ф. 78, спр. 67, 77—80, 2144—2145.

Т. О. Щербань.

РАХМАННИЙ Роман (справжнє — Олійник Роман Дмитрович, псевд. Хміль Роман, Roman d'Or; 26.12.1918, с. Підністриани, тепер Жидачівського р-ну Львів. обл.) — журналіст-публіцист, літературознавець, історик.

Н. в сім'ї селянина. Батько — Дмитро Романович Олійник і мати — Розалія Олійник (дівоче —

Гулей), діячі "Просвіти" в рідному селі. Крім Романа, у сім'ї було ще три сина — Григорій, Іван та Степан. Григорій — селянин, помер передчасно. Іван навчався у Львів. ун-ті, загинув у жовтні 1944 у лавах УПА. Степан — доктор політології і полковник армії США, з 1946 живе у США, з 1993 — консультант з питань нац. безпеки при М-ві оборони України. Дружина Р. — Надія Хмара, бібліотекар, редактор закордонних укр. видань. Діти: син Олександр та дочка Марта.

Поч. освіту Р. здобув у нар. школі с. Підністрияни і гімназії м. Рогатина (тепер Івано-Франк. обл.). Після закриття рогатинської гімназії польс. владою перейшов до Львів. гімназії, яку закінч. у 1937. У 1937—39 і 1941—44 навч. у Львів. греко-католицькій богослов. академії (закінчив 1944 з відзнакою). У 1944 брати Роман і Степан емігрували до Зх. Європи. У 1946 Степан виїхав до США, а Роман у 1949 — до Канади, де здобув вищу освіту в ун-тах Торонто (ступінь магістра славістики,

1958) та Монреаля (доктор філософії, 1962).

Творчу діяльність Р. почав ще під час перебування в Україні в довоєнний період, вона пов'язана з відображенням проблем духовного, політ. життя укр. народу та відтворенням укр. державності. Спочатку він як журналіст писав для видань Львів. відділення Пласту. Під час війни Р. співпрацював з підпільними виданнями укр. Руху Опору.

Одним з головних напрямів творчості Р. є журналістсько-публіцистична діяльність. Він — автор статей, які друкувалися, крім української, англ., нім., франц., голландською, норвезькою і польс. мовами, був редактором багатьох видань: засновник-співредактор газ. "Час" (Фюрт, Зх. Німеччина, 1945—48), керівник "Української пресової служби" (Зх. Німеччина, 1945—46), член редколегії газ. "Українська трибуна" (Мюнхен, 1945—48), співзасновник-редактор газ. "Гомін України" (Канада, 1949—52), член редколегії журн. "Сучасність" (США, з 1964), "Нові Дні" (Канада, з 1970). Працював редактором і радіокоментатором (1959—75) та керівником укр. відділу Міжнар. радіослужби "Радіо Канади" (1975—84).

Р. — один з найвидатніших публіцистів-емігрантів. Його численні статті та есе безпосередньо пов'язані з укр. проблематикою, зокрема темою нац. взаємин, сферою духовного, соціального та політ. життя укр. народу в рамках колишнього СРСР, усамостій-

нення України. Починаючи з 1947, Р. публікувався у Голландії, Швейцарії, Швеції, Німеччині, Франції, Скандинавії, Англії, Америці, Канаді. Як патріот України виступив автором одних із перших вісток-інформацій про боротьбу УПА в західноєвроп. та скандинавській пресі.

Наук. та літературознавча діяльність Р. зосереджена на дослідженні нац. укр. літ. процесів та зв'язків (докторська дисертація "Літературні та ідеологічні напрями в західноукраїнській літературі, 1919—1939 рр.". Р. — автор 13 книжок та монографій, в яких викладено його погляди на історію розвитку укр. держави, її політ. спрямування і нац. самовизначення укр. народу. Монументальне 3-томне видання "Україна атомного віку" — це збірка творів за 40 років наполегливої праці: статті, коментарі, діалоги, доповіді, есе, розмови, звернення тощо, які торкаються головних питань, що турбували укр. громадськість протягом 1945—86.

Р. — дійсний член НТШ і УВАН, член Чехословацької академії мистецтв та наук у США, СПУ, Спільки укр. письменників в екзилі, Спільки укр. журналістів Канади, Світового конгресу вільних українців, Спільки славистів Канади та "Міжнародного ПЕН-клубу", а також член у двох каденціях "Канадської консультативної ради з питань багатокультурності" (1974—76, 1977—79).

Як громадсько-політ. діяч Р. з 1937 належав до підпільної ОУН. У 1939 після встановлення рад. вла-

ди в Зх. Україні він виїхав на Лемківщину, де учителював і працював у підпільній мережі ОУН. У 1941 повернувся в Україну у складі т. з. 3-ї Похідної групи ОУН — "Південь". Цю групу ліквідували нім. фашистські спецоргани, а деяких членів її було заарештовано. Уникнувши арешту, Р. восени 1941 повернувся до Львова, де продовжував навчання у Львів. греко-католицькій богословській академії та підпільну діяльність в ОУН. Після вступу рад. військ до Зх. України в 1944 Р. емігрував спочатку до Зх. Європи, а потім до Канади, де став співзасновником "Ліги визволення України" (Торонто, 1949). З 1954 — член "Середовища УГВР" (Укр. головна визвольна рада).

Р. отримав нагороди та премії: першу премію Об'єднання укр. журналістів Америки (1972), Шевченківську медаль від Конгресу українців Канади (КУК) (1973), медаль Конгресу українців Канади з нагоди відзначення 100-ліття поселення українців у Канаді як один із 100 найвидатніших канад. громадян укр. походження, Держ. премію України ім. Т. Шевченка за 3-томник "Україна атомного віку" (1994).

Тв.: UPA in Western Europe. — München: Ukrainian Press Service, 1948. — 32 р.; Кров і чорнило. — Нью-Йорк: Пролог, 1960. — 140 с.; Будівничий першої Української Народної Республіки. — Нью-Йорк: Пролог, 1966. — 60 с.; Жива Україна. — Мюнхен; Монреал: Україна і Діаспора, 1969. — 16 с.; На п'ятдесятий паралелі: Статті,

коментарі, 1959—1969. — Вінніпег: Тризуб, 1969. — 266 с.; На порозі другого півстоліття. — Вінніпег: Тризуб, 1970. — 61 с.; Червоний сміх над Києвом: Сатиричні нариси. — Париж; Монреал: Вид-во П. Плевако, 1971. — 60 с.; Вогонь і попіл. — Монреал: Вік, 1974. — 112 с.; Слово в обороні Лемківщини. — Торонто: Об'єднання лемків Канади, 1974. — 16 с.; Вогні самостійної України: розмови з молодими. — Монреал: Пласт, 1978. — 184 с.; In Defense of the Ukrainian Cause. — North Quincy, Mass.: The Christopher Publishing House, 1979. — 297 р.; Україна атомного віку. — Торонто: Гомін України, 1987—1991. — 3 т.; Роздуми про Україну. — К.: Просвіта, 1997. — 692 с.

Літ.: Рахманний Роман // Марунчак М. Історія українців Канади. — Вінніпег: УВАН, 1969. — Т. 1. — С. 360 (також англ. мовою); Сирник І. Журналіст мислі і серця // Рахманний Р. На п'ятдесятій паралелі. — 1969. — С. 7—10; Рахманний Роман // ЕУ: Словникова частина. — Париж; Нью-Йорк, 1973. — Т. 7. — С. 2472; Olynyk Roman // Ukrainians in North America. — Champaign, Illinois: Association for the Advancement of Ukrainian Studies, 1975. — P. 231; Rakhmanny Roman // Encyclopedia of Ukraine. — Toronto: Univ. of Toronto Press, 1984. — Vol. 4. — P. 314; Рецензії // Rakhmanny R. In Defense of the Ukrainian Cause. — North Quincy, Mass.: Christopher House, 1979; Антонович М. // Укр. історик. — 1980. — № 1—4. — С. 212—213; Dmytryshyn B. // Russian

Review. — 1980. — Vol. 39. — № 4. — P. 512; Dushnyk W. // Ukrainian Quarterly. — New York, 1980. — Vol. 36, № 2. — P. 183—194; Ільницький Р. // Сучасність. — № 2. — 1981; Davydovych S. // Canadian Defense Quarterly. — 1980. — Vol. 10, № 2; Farmer K. // Slavic Review. — 1981. — Vol. 40, № 3; Kirkonnell W. Literature in Canada // Encyclopedia Canadiana. — Toronto: Groliere of Canada, 1977. — P. 82; Nadia M. Olynyk. Roman Rakhmanny: A Bibliographic Guide to Selected Works. — Winnipeg: Ukrainian Academy of Arts and Sciences, 1984. — 24 р.; Коменчук Я. Українська публіцистика в оцінці критики // Визвольний шлях. — 1985. — № 10. — С. 1261—1271; Бедрій А. Перлини ідеологічної історичної публіцистики // Там само. — 1989. — № 8. — С. 1019—1022; Wynar B. Ukraine: A Bibliographic Guide to English-language Publications. — Englewood: Ukrainian Academic Press. — 1990. — P. 256; Заборський Д. Публіцист мислі і серця // Літ. Україна. — 1994. — 20 січ.; Мовчан П. Україна атомного віку // Голос України. — 1994. — 9 лют.; Дзюба І. Українські тривоги атомної доби // Рахманний Р. Роздуми про Україну. — К.: Просвіта, 1997; Карпенко В. Сила слова, напруга думки // Вечірній Київ. — 1997. — 31 жовт.; Поклад Н. Речник України атомного віку // Шлях перемоги. — 1997. — 12 лист.; Косівська А. Роздуми про Україну // Там само. — 1997. — 3 груд.; Щербакова Л. Публіцист мислі і серця // Говорить і показує Україна. — 1997. —

18 груд.; Рогова П. Друге народження книги Романа Рахманного // Свобода (США). — 1998. — 10 січ.; Радевич-Винницький Я. Книга, яка повинна би стати настільною для українських політиків // Галицька зоря (Дрогобич). — 1998. — 16 січ.; Махно О. Він все життя своє — в поході за Україну // Народна армія. — 1998. — 22 січ.; Лупейко В. Сила правдивого слова // Там само; Погребенник Ф. З Україною в серці // Літ. Україна. — 1998. — 9 квіт.

О. В. Бугасва.

ФЕОФІЛАКТОВ Костянтин Матвійович [20.10 (1.11).1818, Петербург — 21.01 (3.02).1901, Київ] — геолог.

1841 закін. фізико-математичний ф-т Головного пед. ін-ту в Петербурзі. Ще студентом почав викладати хімію і технологію “учням другого розряду”. Його здібності були помічені, і після закін. ін-ту він був залишений у ньому для поглиблення знань у галузі мінералогії та геології. 1842 здійснив геол. екскурсію по Уралу. 1843 виїхав на два роки за кордон, де навч. у провідних фахівців Зх. Європи і знайомився з особливостями геології Німеччини і Франції. В Росію повернувся фахівцем із широким колом наук. інтересів. З 1845 — ад'юнкт мінералогії ун-ту св. Володимира у Києві, почав систематичні геол. дослідження території України. 1849 захистив магістерську дисертацію “Про геогностичну будову правого берега Дніпра між Києвом і Межиречем”, 1851 — докторську “Про

кристалічні породи губерній Київської, Волинської та Подольської”. 1852 затверджений екстраординарним, 1853 — ординарним професором кафедри мінералогії та геогнозії. Викладав ці дисципліни в Київ. ун-ті 46 років. Уперше ввів курс палеонтології, почав проводити студентські польові практики. Один із фундаторів (1869) і керівників (1877—98) Київ. т-ва природознавців.

Зробив дуже багато не лише в справі геол. вивчення території України, але й для організації досліджень у галузі інших природничих наук. За його ініціативою почали збиратися перші з'їзди природознавців. 1861 у Київ. ун-ті відбувся перший з'їзд викладачів природознавства Київ. і Харків. учбових округів. З 1867 почали регулярно скликатися всерос. з'їзди природознавців і лікарів, у яких Ф. та його учні брали найактивнішу участь. Глибоко розуміючи завдання геол. вивчення території України, Ф. одним із перших у Росії почав складати геол. карти. Він видав геол. карту Київ. губ.